

Az iskola nem képzelhető olyan intézménynek, melybe elhelyezünk egy „tökéletlen” produktumot, és egy idő elteltével átvesszük a kimunkáltat, kifinomultat, nemeset – anélkül, hogy ehhez mi is hozzájárultunk volna!

Befejezőként, korábbi ígéretemhez tartva magam, szót ejtenék azokról a vélekedésekről is, melyek szerint a PISA-felmérés és hozzá hasonló kezdeményezéseknek, törekvéseknek nincs is semmi értelmük. Említem azt azon okból, hogy bizony vannak ilyen vélemények is (K. P. Liesmann 2006 – egyértelműen a PISA-típusú kutatások elutasítását tartja követendő példának). Leginkább akkor lehetne ez követendő nézet, ha mindennapi boldogulásunk, sikerünk és életminőségünk alakítása nem lenne függvényben olyan jelenségekkel, melyek alapvetően komparációkon, összevetéseken alapszanak. Ha elvonulhatnánk egy a civilizációtól távoli kis helyre, ahol nem kellene szabályoknak, normatíváknak, határidőknek megfelelni, valószínűleg engem sem foglalkoztatna különösebben a szövegértés, a matematikai, természettudományos és IKT-kompetenciák világa. Az élet-hosszig tartó tanulás eszményének elfogadásával viszont rá kell bólintanunk a PISA-féle felmérésekre, azok hozadékára – és ténylegesen minden lehetőséget meg kell ragadni ahhoz, hogy a lehető legjobban teljesítsünk. Nem másokért! Magunkért!

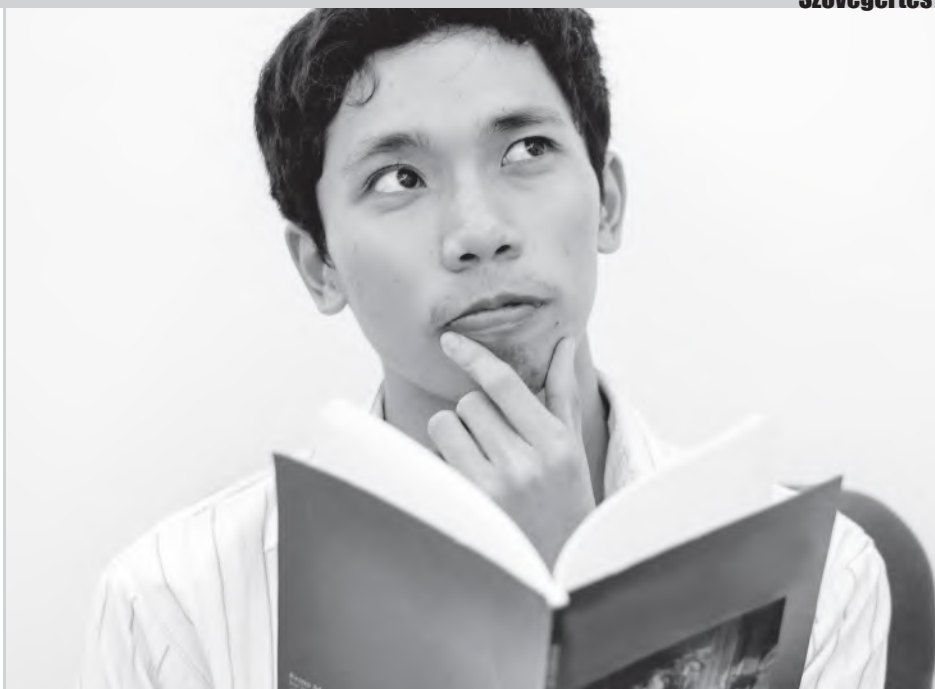
Felhasznált irodalom

PISA 2012 – elérhető: <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results.htm>

PISA 2012 – országos bontásban és elemzésben a SzK-ra, elérhető: http://www.nucem.sk/documents/27/medzinarodne_merania/pisa/publikacie_a_diseminacia/4_ine/PISA_2012.pdf

McKinsey-jelentés a minőségi iskoláról – elérhető: <http://www.smhc-cpre.org/wp-content/uploads/2008/07/how-the-worlds-best-performing-school-systems-come-out-on-top-sept-072.pdf>

LISSMANN, K. P. 2006. Theorie der Unbildung. Wien: Paul Zsolnay Verlag, ISBN 978-3552053823

Hrbáček Noszek Magdaléna

Szövegértési stratégiák

A szövegértő olvasás olyan kulcskompetencia, amely a tanulás egészére kihat. Az alacsony szintű szövegértés sikertelenséget idéz elő, függetlenül attól, hogy a tanulás melyik szintjéről beszélünk. A szövegértési technikák alkalmazásával a tanulási képességet fejlesztjük. Hiánya gondot okoz az információk közötti eligazodásban, a későbbiek folyamán pedig a társadalmi beilleszkedést nehezíti meg. Erre mutatnak rá azok a nemzetközi pedagógiai mérések is, amelyek az olvasási készségeket mérik. A legutóbbi PISA-mutatók elgondolkodtatóak. A reprezentatív mintán mért 15 éves populáció 28%-a nálunk, Szlovákiában a legalacsonyabb szintet érte el. Súrolja a formai analfabetizmus határát, ha nem az... Hol lehet a hiba? Mindenesetre több síkon kell/ene újragondolni a hazai oktatás gyakorlatát és elméletét. Egy tanulmány vagy cikksorozat még nem hoz megoldást, nem beszélni róla viszont hiba lenne. A szakemberek, a gyakorló pedagógusok ötletgazdag tapasztalatai hozzásegíthetnek bennünket a jobb eredményekhez.

Egyet ne veszítsünk szem elől: a mérési eredmény tükör, jelzésértékű. Célunk viszont nem csupán az, hogy legközelebb jobb eredményt érjünk el a nemzetközi mérések során, hanem az, hogy gyerekeink sikeres felnőttekké váljanak, akiket olyan kulcskompetenciákkal vértézünk fel,

amelyek hozzásegítik őket ahhoz, hogy a felnőtt lét szerepeinek megfeleljenek, biztosítva a társadalmi beilleszkedést. Ez lehet a siker kulcsa, ha nem figyelünk oda, akkor a kudarca.

Néhány gondolat az olvasási stratégiákról és alkalmazásukról

Az olvasási képesség azt jelenti, hogy a tanuló a szöveg gyors átnézése után képes megítélni, hogy miről szól a szöveg. Az olvasási stratégia alkalmazása előfeltételezi, hogy a tanuló megértse, mikor és hol tudja az új információkat felhasználni, és képessé teszi a megszerzett tudás tényleges alkalmazására.

Mielőtt néhány bevált olvasási stratégiáról szót ejtenénk, meg kell említenünk azokat az alapvető olvasási készségeket, amelyekkel a tanulóknak rendelkezniük kellene. Fejlesztése, gyakorlása már az ISCED 1 szintjétől ajánlott:

■ **SKIMMING** – átfutni a szöveget, átlapozni, illusztrációkat, címet, alcímeket, kiemelt szavakat megnézni. Ilyen stratégiát alkalmazunk például a könyvesboltban, amikor ismertetőt, fülszöveget olvasunk.

■ **SCANNING** – akkor alkalmazzuk, amikor konkrét adatot keresünk, például telefonszámot, vonat indulását, egyéb információt.

■ **SEACH READING** – kutató olvasás, olyan technika, amikor a kulcsszavakat keressük, és speciális információkat keresve mélyebb szöveganalízist végzünk.

■ **EXTENZÍV OLVASÁS** – hosszabb szövegek, folyamatos szövegek esetében használatos. Az általános megértést célozza meg.

■ **INTENZÍV OLVASÁS** – rövidebb szövegek olvasása azzal a céllal, hogy pontos, részletes, specifikus információkat legyünk képesek kikeresni.

Gyakorlati szempontból újságolvasás során skimming, scanning és intenzív olvasást végzünk, regény olvasása során extenzív, egy feladat megoldása esetében intenzív olvasásról beszélünk. Fontos szem előtt tartani azt is, hogy a szöveg folyamatos vagy nem folyamatos (táblázat, grafikon, menetrend), mert ez előre meghatározza, hogy a szövegfeldolgozás során melyik stratégiát alkalmazzuk. A tanulási stratégiákat több kategóriába oszthatjuk, s az ISCED 2 szintjén a tanulás szolgálatába állíthatjuk. A teljesség igénye nélkül tekintsünk bele néhány jól bevált olvasási stratégia módszertani lépéseibe:

Olvasási-tanulási algoritmusok, lépésről lépésre SQ3R, SQ4R

SQ3R (Survey – vizsgáld át, Read – olvasd, Recite and Review – válaszolj, ellenőrizd, tekintsd át)

Módszertani szempontból a következő utasításokat alkalmazzuk a szövegfeldolgozás során:

1. Nézd át a szöveget, grafikonokat, annotációt, összefoglalást, vagyis mindent, amivel majd dolgozol!
2. Egy mondattal próbáld leírni, hogy szerinted miről fog szólni a szöveg!
3. Az alcímeket változtasd kérdő mondatokká!
4. Olvasd el a szöveget, s válaszolj a kérdő mondatokra, melyeket te alkottál!
5. A vitába készíts kérdéseket!
6. Próbáld grafikusán ábrázolni a szöveget!
7. Keresd a kulcsszavakat!
8. Írj rövid összefoglalót!

Az SQ4R használata:

1. Survey: Vizsgáld át, nézd át a fejezetet: téma, cél, cím, alcím, képek, grafikonok, összefoglalás!
2. Question: Az alcímeket változtasd kérdő mondatokká!

3. Read: Olvasd a szöveget részenként! (kulcsszavak keresése, jegyzetkészítés)

4. Recite: Add elő, válaszolj! (szöveg összefoglalása saját szavakkal, válaszok alkotása azokra a kérdésekre, amelyeket a Question lépésnél alkottak)

5. Relate: Keresd az összefüggéseket! (új információk, a tudás beágyazása a meglévő ismeretekbe)

6. Review: Ellenőrizd a tanultakat! (feladatsorok megoldása, kifejezések térképén elhelyezni a kulcsfogalmakat)

A PROR (Preread – az olvasás előtti aktivitások, Read – olvasás, Organize az új információk rendezése, Review – ismétlés, gyakorlás) nem időigényes, viszont a kritikus gondolkodást fejlesztését szolgálja, mellőzve a memorizálást. A stratégia alapvető lépései:

1. A cím, alcímek elolvasása után gondolkozz el, hogy mit tudsz a témáról. Az új információkra kell összpontosítani.

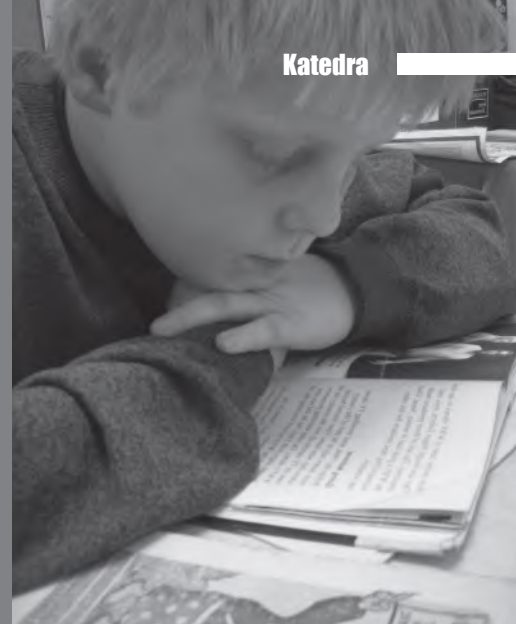
2. Olvasás – részekre kell bontani a szöveget. Húzd alá a kulcsszavakat, a margóra készíts jegyzeteket! Az aláhúzott szavak az újr olvasás során a megértést szolgálják.

3. Az új információk rendezése – fogalomtérképen vagy grafikonon (leginkább a vizuális típusokat segíti ez a stratégia)

4. Ismétlés, összefoglalás – Felelj a kérdésekre! Prezentáció készítése.

Az aktív tanulást pedig például a KWL (Know what you – mit tudok a témáról, Want to know – mit szeretnék tudni, what you Learned – mit tanultam meg) stratégia fejlesztheti.

Az olvasási stratégiák palettája gazdag. Alkalmazása javallott az ISCED 2 szintjétől kezdődően minden tantárgy során, hiszen az értő olvasás fejlesztése mindannyiunk feladata, ám nem elég megismertetni a tanulókat az egyes stratégiákkal, hogy tanulásuk aktív részévé váljon, gyakorolni kell. Az erre fordított idő hosszú távon kamatozik, hiszen a szöveget képesek lesznek a tanulók globálisan, részeire bontva, kritikusan olvasni, a megszerzett információkat, a tudást adott szituációkban megtanulják saját céljaikra visszaforgatni, esetenként továbbgondolni. Ez pedig a tanulás célja.

Oktatási rendszerünk hagyományokkal rendelkezik a tanítás, a fogalmak megnevezése és azok értelmezése tükreben. A különböző tudományterületek folyamatos fejlődése magával hozza a változásokat, és indokoltá teszi az oktatás folyamatos fejlesztését a szövegértés és a tanulás függvényében is. Írásomban néhány aktuális kérdésre szeretnék kitérni, melyekkel a gyakorlatban mindenki találkozunk.

Az olvasás „válsága”

Az utóbbi években a sajtó és a különböző média is a világszerte kirobbant gazdasági válságról tudósít. Bizony válság van más téren is, sajnos az olvasás és az olvasás értelmezése terén is. A mindennapi olvasásnak része a szépirodalmi művek olvasása, de sokkal több annál. A közoktatás az olvasás tanítását többnyire befejezi az alsó tagozat negyedik osztályában, a fenti évfolyamokban már a műelemzésekre, vagyis az interpretáló olvasatra helyezi a hangsúlyt. Az ezredfordulón fogalmazta meg Lengyel Zsolt az egyik álláspontját, miszerint az írás-olvasás nem korlátozódhat az anyanyelvi szakmódszertanra, ugyanis az írás és az olvasás készsége nem határolható el egymástól. A betűk ismerete, az íráskép rögzítése elengedhetetlen előfeltétele a valódi olvasásnak. Az írásbeliség és a szövegértés, szövegekkel kapcsolatos élmények döntően meghatározhatják a gyermek viszonyát a betűvilághoz, szorosabb értelemben a tanuláshoz is. Éppen ezért az olvasás válságának kiküszöbölése már az alapiskola alsó tagozatán kell, hogy megtörténjen, de ez a folyamat nem érhet véget magasabb szinteken sem. Az olvasásér-